

Det bibelordet vi om en liten stund skal lese er hentet fra Bergprekenen. I Bergprekenen tar Jesus et oppgjør med fariseernes og de skriftlærdes holdning til Guds bud. Den gangen som i dag ser vi at det er uenighet om hvordan en skal forholde seg til det som står skrevet. Problemstillingen er like aktuell i dag som den gang. La oss bare ta et raskt tilbakeblikk som viser litt av dette.

I de siste 40 årene har den teologiske debatten, ofte gjenspeilt i media, dreid seg om spørsmål som hvor vidt Jesus og apostlene tillot gjengifte etter skillsmisse, om ordningen med kvinneprester er forenelig med hva Guds ord sier, om abort kan forsvares ut fra kristen etikk, samt ulike former for samboerskap og i det siste homofilt samliv.

Uenigheten har til dels dreid seg om hva bibelordene sier om disse spørsmålene. Men kanskje ennå mer om det som Skriften begrunner ut fra eviggyldige sannheter som skapelsen og det nye livet i Kristus faktisk er Guds vilje for mennesker av i dag. Hvordan møter vi som kirke nye holdninger i folket?

Denne spenningen er ikke av ny dato. Fariseerne og de skriftlærde kjente på utfordringer i forhold til å forkynne Guds lov og bud i sin samtid. De skriftlærde var teologer med utdannelse, og fariseerne var fromme lekmenn som gjerne ville leve rett etter den loven de hadde fått gjennom Moses.

De la til grunn at det faktisk var mulig å leve etter budene, for ellers ville Gud ikke ha gitt dem loven. De tenkte som så at budene måtte konkretiseres og tilpasses nye forhold etter som tidene forandret seg. Det var en godt innarbeidet tradisjon for dette. Fariseerne og de skriftlærde ble en slags eksperter på å tolke loven i pakt med tradisjonen og tiden de levde i.

Noen ganger kom de med tilleggsbud og regler som folk måtte følge, men de moralske kravene i Guds lov gjorde de lettere oppnåelig og mindre omfattende. Deres tolkninger var like så liberale som deres samtid tillot at de var, derfor slakket de kort og godt av på noen av kravene, eller vi kan si tilpasset dem til hva det kunne forventes at folk på deres tid kunne klare å leve opp til hvis de strevde nok for det.

Jesus reagerte strengt på fariseerne og de skiftlærde. Jesus sa om disse religiøse lederne at de var blinde veiledere som avsiler myggen, men sluker kamelen. (Matt 23,24) De var med andre ord konsentrert om de mindre viktige tingene, mens det som veier tyngst i Moseloven ble forsømt.

I Bergprekenen tar Jesus opp forholdet til Guds bud. Jesus innledet med ordene: «Tro ikke at jeg er kommet for å oppheve loven eller profetene! Jeg er ikke kommet for å oppheve, men for å oppfylle.» 5,17. Der de skriftlærde og fariseerne hadde begrenset budenes omfang, utvidet Jesus dem, og der de hadde gitt vide tillatelser og friheter i forhold til Moseloven, begrenset Jesus deres tillatelser. Jesus radikalisererte loven. Han forkynte loven slik Gud opprinnelig hadde tenkt og slik budene opprinnelig var ment.

Fariseerne tenkte nedenfra. De tenkte ut fra hva som var mulig å klare for mennesker. Jesus tenkte ovenfra, hva som var rett for Gud. Jesus kunne si: «Dere har hørt det er sagt ..., men jeg sier dere.» Jesus talte med en hittil uhørt autoritet. Han talte ikke som fariseerne og de skriftlærde som

hadde meninger om det ene og det andre. Han sa heller ikke: «Så sier Herren», slik som profetene i gammel tid. I stedet sa Jesus: «Jeg sier dere». Jesus talte i sin egen autoritet, han talte slik kun Gud kunne tale.

Jesus talte Guds stemme inn i et oppgjør med fariseernes og de skriftlærdes liberale tolkning av Guds bud. Jesus forkastet ikke loven, for Moseloven var fra Gud, men han forkastet den senere tradisjonen med fariseernes og de skriftlærdes lovtolkning som autoritet.

Jesus brukte Guds perspektiv. Guds vilje lar seg ikke tilpasse det som folk til en hver tid kan strekke seg mot å leve opp til. Guds vilje er ikke og var ikke at hans folk skulle tilpasse seg en hver tids rådende normer. Guds folk skulle være et annerledes folk. Helt tilbake til patriarkenenes tid utvalgte Gud seg et folk som skulle være hans eiendom, det skulle være et utskilt og et annerledes folk i forhold til omgivelsene. Et hellig folk. Gud ga dette folket sin lov. Gud ga dette folket sine normer. Slik skulle de leve.

Historien viste at israelsfolket sviktet Guds bud og de brøt med Guds vilje. De ville være som de andre folkene. De kom til å tilpasse seg mer enn de skilte seg ut. De ville ha både i pose og sekk. De ville være Guds utvalgte folk som hadde fått Guds lov, men de ville samtidig selv få tolke loven slik at de, med strev og innsatsvilje, befant seg innenfor dens grenser med sine liv.

Ved å slik ta sin religion alvorlig mente de å kunne oppnå tilstrekkelig rettferdighet i forhold til Guds krav og få en plass i himmelriket. Men fikk de en plass i himmelriket? Hva Jesus sier om dette skal vi nå få høre i Bergprekenen som vår prekentekst er en del av.

Prekentekst: Matt 5,20-26

Jesus sa: Dersom ikke deres rettferdighet langt overgår de skriftlærdes og fariseernes, kommer dere aldri inn i himmelriket. Dere har hørt det er sagt til fedrene: Du skal ikke slå i hjel, og den som gjør det, skal komme for domstolen. Men jeg sier dere: Den som blir sint på en annen, skal for domstolen, og den som sier til en annen: Din dumrian, skal stilles for Det høye råd, og den som sier: Din ugudelige narr, skal være skyldig til helvetes ild.

Dersom du bærer fram et offer til alteret og der kommer til å tenke på at en annen har noe å anklage deg for, så la offergaven ligge foran alteret og gå først og bli forlikt med ham. Kom så og bær fram ditt offer! Skynd deg å komme overens med din motpart mens du ennå er med ham på veien. Ellers vil han overgi deg til dommeren, og dommeren til vakten, og du blir kastet i fengsel. Sannelig, jeg sier deg: Du slipper ikke ut derfra før du har betalt til siste øre.

Slik lyder Herrens ord.

Dette ga ikke mye håp for de som fulgte fariseernes og de skriftlærdes vei. Jesus la ut om det femte budet. De ordene Jesus sa skjerper lovens krav til det uhørte. Sinne straffes som mord, og skjellsord fører til evig fortapelse. Hvis et hvert ord som falt skeivt virkelig skulle for retten, da ville jo rettsapparatets kapasitet bli fullstendig sprengt.

Alle og enhver som hørte på måtte forstå at det Jesus la ut om budet ikke kunne være tenkt som grunnlag for en praktisk rettsordning i samfunnet. Det Jesus sa viste med all tydelighet at Guds lov ikke er oppfylt selv om en aldri så mye holder samfunnets lover og lever godt og sømmelig som folk flest.

Guds krav er langt strengere enn samfunnets krav, og strengere enn fariseernes og de skriftlærdes fortolkninger. Der samfunnet dømmer ut fra ytre handling, der dømmer Gud etter det som kommer forut for handlingen, ut fra ordene og hjertets tanker, ut fra det som ingen mennesker kan se.

Ingen har som Jesus stilt hat og skjellsord på linje med drap. Overfor Gud er det alt sammen brudd på det femte budet. Det betyr ikke at Gud anser drap på mennesker som mindre alvorlig. Det betyr heller at Gud ser svært så alvorlig på våre ord og vårt forhold til medmennesker.

- Ditt medmenneske lever i dine hender, er det sagt. Ditt medmenneske er et menneske som du er betrodd å være en neste til. Når du hører budet om ikke å slå i hjel, skal budet beskytte din neste mot fiendskap, mot uvennlighet og mot vold fra deg. Ditt forhold til din neste er ditt ansvar. Jesus sa: «Dersom du bærer fram et offer til alteret og der kommer til å tenke på at en annen har noe å anklage deg for, så la offergaven ligge foran alteret og gå først og bli forlikt med ham. Kom så og bær fram ditt offer!»

Jesus etterlyser vilje til å rette ut en hånd til forsoning og vilje til oppgjør. Alteret står for Guds nærvær, Guds åsyn. Der kan ingen stå som har noe uoppgjort med sin neste. Det er ikke nok å ville ta imot forsoning passivt. Jesus venter et aktivt initiativ, en aktiv fredsskapende vilje som viser seg i handling.

Det er vårt ansvar å ta initiativ til forsoning. Vi har jo selv blitt forsonet, ikke fordi det den gangen var vi som tok initiativet, nei, Guds ord forteller oss at vi var fiender av Gud. Den gangen var det Gud som tok initiativet. Det var Gud som i Kristus forsonte verden med seg selv. (2 Kor 5,19) Vi som slik er blitt forsonet med Gud, er kalt til å følge hans eksempel; rette ut en hånd til den som ennå er fiende.

Likevel, det hender den som rekker ut en hånd blir avvist og ikke mottatt. Da er det vanskelig å gjøre mer. En kan tilby forsoning og tilgivelse, men en kan aldri tvinge noen til å be om tilgivelse eller til å ta imot. Et sted fortsetter den andres ansvar.

Jesus vil at det nye livet han gir skal gjøre oss rause. Altfor mange er som fariseerne i dag bundet fast til strev etter egenrettferdighet, eller sliter med regnestykker om andres skyld i forhold til egne feil. Jesus vil sette fri. Fri fra slike regnestykker, fri fra strevet etter egenrettferdighet. Hans budskap er enkelt: Bli venner. Kom overens med din motpart. Kutt de bånd som binder til din egen sneverhet.

Ofte kan bagateller låse seg og bli til store konflikter og hat. Vi lever så kort tid på jorda at vi ikke kan bruke tid på sånt. Det samme sier Jesus: Skynd deg. Det haster. Først, gjør opp din sak med den som anklager deg. Kom dernest til Herrens alter for Herrens åsyn og få en ny start. Da legger du fortida bak og kommer videre som kristen.

Slik er Jesus; han setter fri. Det er så mye i oss som kan knytte seg. Vi kommer ikke løs. Vi kan bindes opp, ikke bare i forhold til brudd på det femte bud, som i dagens tekst, men også i forhold til brudd på hvert av budene. Slik binder synden oss fast. Den gjør oss redd for oppgjør og redd for Jesus.

Fariseerne og de skriftlærde var gode moralske mennesker som la vekt på å leve rett og vie sine liv til Gud. Deres prosjekt var å forbedre den menneskelige naturen og samtidig tilpasse Guds krav, slik at mennesker kunne leve rett for Gud. Men den rettferdigheten som Jesus etterspør, finner han verken hos fariseerne, de skriftlærde, eller hos noe menneske. For slik et hvert menneske er i seg selv, er det fortaapt. Det er den mørke bakgrunnen.

Ingen kan svare for seg og bestå foran Guds domstol i egen kraft og i egen rettferdighet. Men som kristne, troende mennesker har vi del i den rettferdigheten som tilhører Jesus. Det er den rettferdigheten som langt overgår de skriftlærdes og fariseernes. Som kristne møter Gud oss som nådens Gud, som frelser og tilgir synd for Jesu skyld.

Jesus forbedrer ikke vår gamle medfødte natur. Han gir oss et nytt liv i dåpen som vi lever i troen. Loven med budene og de nytestamentlige formaningene viser oss hvordan vi skal leve som kristne. Alt dette trenger vi den dag i dag.

Følger vi budene, er vår samvittighet bundet i Guds ord og loven står skrevet i våre hjerter. Følger vi ikke budene, så er samvittigheten en feilbarlig rettesnor som lett sløves, og vi kan komme bort fra vår Frelser og Herre som følge av at vi ikke lenger lever det nye livet som hører Jesus og himlen til, men det gamle som vi skulle legge av.

I dag finnes det så mange veier å velge mellom. Møtet mellom Jesus og datidens religiøse lederskap har vist oss at der Guds ord og tradisjonen står mot hverandre, der er det Guds ord som er eneste og øverste rettesnor og norm. Ingen nyetablert praksis kan rokke ved det. Vi kalles som kirke og enkeltmennesker til å søke tilbake til visdommen i Guds ord og leve etter den.

Det er ikke noe Gud heller vil enn at mennesker blir frelst og satt fri. ^{1Tim 2,4; 2Pet 3,9.} På korset vant Jesus seier over den makten synden har til å holde mennesker lenket og bundet. Den dag i dag er det Jesus alene som har makt til å frelse for evigheten.

Ære være Faderen og Sønnen og Den Hellige Ånd som var og er og blir én sann Gud fra evighet og til evighet.